แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2

School Administration Guidelines Based on the Philosophy of Sufficiency Economy under Udon Thani Primary Educational Service Area Office 2

ฐิติมา จันดาบุตร[1] คณิศร จี้กระโทก[2] และนวัตกร หอมสิน[3]
Thitima Chandabut[1], Kanisorn Jeekratok[2] and Nawattakorn Homsin[3]

(วันรับบทความ 30 พฤษภาคม 2569, วันแก้ไขบทความ 23 กรกฎาคม 2569, วันตอบรับบทความ 4 สิงหาคม 2569)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) หาแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ 3) ประเมินแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน แบ่งการดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 ตามกรอบเนื้อหาใน 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการบริหารจัดการศึกษา 2) ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน 3) ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 4) ด้านพัฒนาบุคลากร และ 5) ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 127 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม โดยมีค่าความเชื่อมั่นสภาพปัจจุบันเท่ากับ 0.97 และสภาพที่พึงประสงค์เท่ากับ 0.98 สถิติที่ใช้คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดลำดับความต้องการจำเป็น ระยะที่ 2 หาแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 โดยการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ผู้ให้ข้อมูลมาจากการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 5 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และยืนยันแนวทางโดยผู้ให้ข้อมูลกลุ่มเดิม จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบยืนยันข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาร้อยละ ระยะที่ 3 ประเมินแนวทางจากผู้เชี่ยวชาญ ด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 อยู่ในระดับมาก ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมากที่สุดและความต้องการจำเป็น ลำดับแรกคือ ด้านการบริหารจัดการศึกษา รองลงมาคือ ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ด้านพัฒนาบุคลากร ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามลำดับ 2) แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

[1] นักศึกษา ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, thitimachan1994@gmail.com
Master of Education program in Educational Administration Udon Thani Rajabhat University

[2] ผู้ช่วยศาสตราจารย์, อาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
Assistant Professor, Master of Education Program in Educational administration Udon Thani Rajabhat University

[3] ปร.ด., อาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
Ph.D., Lecturer, Master of Education Program in Educational administration Udon Thani Rajabhat University

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 ใน 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริหารจัดการศึกษา 2) ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน 3) ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 4) ด้านพัฒนาบุคลากร และ 5) ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ ได้รับการยืนยันและประเมินว่าใช้ได้ทุกแนวทาง 3) ผลการประเมินแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ทุกด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: แนวทางการบริหารสถานศึกษา, หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2

Abstract

The purposes of this research were to 1) study the current state, desired state, and necessity of school guideline administration based on the Philosophy of Sufficiency Economy, 2) establish guidelines for school administration according to the Philosophy of Sufficiency Economy; and 3) evaluate these guidelines for school administration based on the Philosophy of Sufficiency Economy under Udon Thani Primary Education Service Area Office 2. A mixed-methods research approach was employed, divided into three phases. Phase 1 involved studying the current state, desired state, and necessity of SEP-based school administration under the Udon Thani Primary Education Service Area Office 2, consisting of a five-part framework: 1) Educational administration, 2) Curriculum and instruction, 3) Student development activities, 4) Personnel development, and 5) Outcomes/Success. The sample consisted of 127 school administrators. A questionnaire was used as the research instrument, with reliability coefficients of 0.97 for the current state and 0.98 for the desired state. The statistical analysis included mean, standard deviation, and priority needs ranking. Phase 2 aimed to establish the guidelines for SEP-based school administration under the Udon Thani Primary Education Service Area Office 2 through semi-structured interviews with five purposively selected key informants. The data were analyzed using content analysis, and the guidelines were confirmed by the same five informants. A confirmation form was used as the instrument, and data from this phase was analyzed using percentages. Phase 3 focused on evaluating the guidelines for their appropriateness, feasibility, and utility by a group of experts.

The research findings revealed that: 1) The current state of SEP-based school administration under the Udon Thani Primary Education Service Area Office 2 was at a high level, while the desired state was at the highest level. The most need was in educational administration, followed by curriculum and instruction, personnel development, outcomes/success, and student development activities, respectively. 2) The proposed guidelines for SEP-based school administration across all five aspects were confirmed and evaluated as applicable. 3) The expert evaluation confirmed the guidelines to be appropriate, feasible, and useful in all aspects, which were rated at the highest level.

Keywords: School Administration Guidelines, The Philosophy of Sufficiency Economy, Udon Thani Primary Education Service Area 2

บทนำ

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy Philosophy: SEP) ไม่ได้เป็นเพียงหลักการในการดำเนินชีวิต แต่ยังสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาระบบการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ แนวคิดนี้เน้นความพอประมาณ มีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกัน ซึ่งเป็นหลักการที่สอดคล้องกับการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการจัดการชีวิตของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560) การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการศึกษา ช่วยให้ผู้เรียนตระหนักถึงคุณค่าของการใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล และการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคมและสิ่งแวดล้อม

การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไปใช้ในสถานศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญในการสร้างความยั่งยืนทางการศึกษาและพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนอย่างรอบด้าน อย่างไรก็ตาม เพื่อให้เกิดการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องมีแนวทางการพัฒนาที่ชัดเจนและเป็นระบบ หนึ่งในแนวทางสำคัญคือ การพัฒนาความเข้าใจและความตระหนักรู้ของครูและผู้บริหารเกี่ยวกับหลักการและประโยชน์ของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยการอบรมและสร้างความรู้ความเข้าใจให้บุคลากรในโรงเรียนสามารถบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เข้าไปในหลักสูตรการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมต่าง ๆ การขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สู่สถานศึกษาเป็นการนำหลักการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ทรงพระราชทานมาเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนและพัฒนานักเรียนให้มีทักษะที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเน้นที่การพึ่งพาตนเอง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกัน ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่สำคัญในการสร้างบุคลากรที่มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550)

ดังนั้น จึงมีความจำเป็นในการศึกษาวิจัยแนวทางที่สามารถพัฒนาและขับเคลื่อนการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไปใช้ในสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ที่ตรงกับเป้าหมายหลักของการวิจัยครั้งนี้คือสร้างแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไปใช้ในสถานศึกษา รวมถึงการพัฒนาแนวทางที่สามารถแก้ไขปัญหาและส่งเสริมการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในระดับโรงเรียน การวิจัยนี้ยังมุ่งเน้นการพัฒนาแนวทางและวิธีการใหม่ๆ ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในโรงเรียนทั่วประเทศ เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ชัดเจนในการบริหารสถานศึกษาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2
2. เพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2
3. เพื่อประเมินแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2

ทบทวนวรรณกรรม

สุธรรม ธรรมทัศนานนท์ (2554) ให้ความหมายของการบริหารการศึกษาว่า เป็นกระบวนการดำเนินงานร่วมกันของบุคคลที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ คุณธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ การบริหารการศึกษาจึงครอบคลุมการดำเนินงานหลายด้าน ได้แก่ การจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรม การวัดและประเมินผล การบริหารอาคารสถานที่และพัสดุครุภัณฑ์ การบริหารงานบุคคล และการดูแลผู้เรียน เพื่อให้การจัดการศึกษาบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวโดยสรุป การบริหารการศึกษาเป็นกระบวนการที่อาศัยทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหารจัดการบุคลากรและทรัพยากรทางการศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนและบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม เจตคติ และบุคลิกภาพที่เหมาะสม ตลอดจนสามารถดำเนินภารกิจของสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2559) อธิบายว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตและการพัฒนาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พระราชทานแก่พสกนิกรชาวไทยมาอย่างต่อเนื่อง โดยให้ความสำคัญกับการดำเนินชีวิตบนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท ประกอบด้วยความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ภายใต้เงื่อนไขของความรู้และคุณธรรม เพื่อให้บุคคลและสังคมสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง ดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง และนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

ในด้านการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การจัดการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการได้ใช้กรอบการประเมินสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หรือ “สถานศึกษาพอเพียง” ซึ่งครอบคลุม 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา 2) ด้านหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 3) ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 4) ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา และ 5) ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ กรอบดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษามิได้จำกัดอยู่เฉพาะการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน แต่ครอบคลุมระบบการบริหารจัดการ การพัฒนาผู้เรียน การพัฒนาบุคลากร และผลที่เกิดขึ้นกับสถานศึกษาโดยรวม ดังนั้น การศึกษาการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจึงควรพิจารณาองค์ประกอบต่าง ๆ อย่างเชื่อมโยงและเป็นระบบ

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รัตนา หลวงกลาง (2558) ได้ศึกษาแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 ซึ่งเป็นพื้นที่เดียวกับการวิจัยครั้งนี้ ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นสภาพการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานของสถานศึกษา การศึกษาดังกล่าวจึงเป็นข้อมูลพื้นฐานสำคัญสำหรับการพิจารณาพัฒนาการบริหารสถานศึกษาในพื้นที่ โดยเฉพาะเมื่อบริบททางการศึกษา สังคม และนโยบายมีการเปลี่ยนแปลงไปตามช่วงเวลา

ในด้านบริบทของพื้นที่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 มีพื้นที่รับผิดชอบครอบคลุม 6 อำเภอ ได้แก่ อำเภอกุมภวาปี อำเภอศรีธาตุ อำเภอวังสามหมอ อำเภอโนนสะอาด อำเภอหนองแสง และอำเภอประจักษ์ศิลปาคม และมีการจัดการศึกษาในพื้นที่ที่มีบริบททางเศรษฐกิจและสังคมหลากหลาย (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอุดรธานี, 2567) ลักษณะดังกล่าวทำให้การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีความเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการที่คำนึงถึงบริบทของสถานศึกษาและชุมชน การใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสม การมีส่วนร่วมของบุคลากรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ตลอดจนการพัฒนาผู้เรียนให้สามารถประยุกต์ใช้หลักความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในการดำเนินชีวิต

จากแนวคิดและงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจำเป็นต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญของการจัดการศึกษา ทั้งด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา หลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การพัฒนาบุคลากร และผลลัพธ์หรือภาพความสำเร็จของสถานศึกษา อย่างไรก็ตาม แม้จะมีการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 มาก่อน แต่การเปลี่ยนแปลงของบริบททางการศึกษาและการบริหารสถานศึกษาในปัจจุบันทำให้มีความจำเป็นต้องศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น เพื่อนำไปสู่การพัฒนาแนวทางการบริหารสถานศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ในปัจจุบัน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ตามแบบแผนเชิงสำรวจต่อเนื่อง (Exploratory Sequential Design) (Creswell & Plano Clark, 2018) โดยแบ่งการดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ระยะที่มีความต่อเนื่องกัน กล่าวคือ ระยะที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น ระยะที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อนำผลจากระยะที่ 1 มากำหนดแนวทางการบริหารสถานศึกษาผ่านการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และระยะที่ 3 เป็นการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของแนวทางที่พัฒนาขึ้นโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้งนี้ผลที่ได้จากแต่ละระยะถูกนำไปใช้เป็นฐานในการดำเนินการระยะถัดไปตามลำดับ

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 191 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 127 คน โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างดังนี้

การกำหนดกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ โดยเปิดตารางของ เครจซี และ มอร์แกน (สมชาย วรกิจเกษมสกุล, 2556) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 127 คน และทำการสุ่มตัวอย่างจากประชากรตามขนาดของโรงเรียนตามสัดส่วนที่คำนวณได้โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยการจับสลากเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างตามต้องการให้ได้จำนวนครบตามสัดส่วนที่กำหนดไว้

เครื่องมือ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ซึ่งมีลักษณะเป็นข้อคำถามปลายปิด (Closed Form or Structured Questionnaire) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแนวคิดของ Likert’s Scale (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) แบ่งออกเป็น 3 ตอน ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยติดต่อขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ถึงโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลการวิจัย พร้อมทั้งมีการประสานงานทางโทรศัพท์ถึงผู้ประสานงานการเก็บข้อมูลของแต่ละสถานศึกษา

ด้านคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามฉบับร่างเสนอผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ด้วยดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้านสภาพปัจจุบันเท่ากับ 0.97 และด้านสภาพที่พึงประสงค์เท่ากับ 0.98 แสดงว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูงและเหมาะสมสำหรับนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

ด้านการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขอหนังสือขอความอนุเคราะห์จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ถึงสถานศึกษากลุ่มตัวอย่าง พร้อมประสานงานทางโทรศัพท์กับผู้ประสานงานประจำสถานศึกษาแต่ละแห่ง แล้วดำเนินการแจกแบบสอบถามและขอรับคืนด้วยตนเองในช่วงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2567

ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามด้วยค่าร้อยละ วิเคราะห์ระดับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ลำดับความต้องการจำเป็นด้วยเทคนิคดัชนี PNI Modified ตามสูตร (I-D)/D เมื่อ I หมายถึงค่าเฉลี่ยสภาพที่พึงประสงค์ และ D หมายถึงค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบัน (สุวิมล ว่องวาณิช, 2542)

ระยะที่ 2 พัฒนาแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล การพัฒนาแนวทางบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 โดยใช้การสัมภาษณ์ (Interview) มาจากการที่ผู้วิจัยกำหนดคุณลักษณะแบบเจาะจง (Purposive Selection)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview) เพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูล สอบถาม สังเกต ในการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ใช้ในการศึกษาเพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 โดยส่งแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ให้กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลล่วงหน้าเพื่อเป็นการเตรียมการก่อนการสัมภาษณ์

ด้านคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยสร้างแนวคำถามสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างจากกรอบแนวคิดและผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในระยะที่ 1 จากนั้นนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบความเหมาะสม ความครอบคลุม และความสอดคล้องของประเด็นคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย รวมทั้งความชัดเจนของภาษาและลำดับคำถาม แล้วนำข้อเสนอแนะที่ได้รับมาปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจริง

ด้านการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยประสานงานทางโทรศัพท์เพื่อนัดหมายวันและเวลาสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 5 ท่าน พร้อมส่งแนวคำถามล่วงหน้าเพื่อเตรียมข้อมูล จากนั้นดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบเผชิญหน้า และนำแนวทางที่สรุปได้กลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มเดิมยืนยันความถูกต้องอีกครั้ง

ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) กับข้อมูลจากการสัมภาษณ์เพื่อสังเคราะห์เป็นแนวทางการบริหารในแต่ละด้าน แล้วนำแนวทางที่ได้ไปให้ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มเดิมยืนยันความเหมาะสมอีกครั้งโดยวิเคราะห์ผลด้วยค่าร้อยละ

ระยะที่ 3 ประเมินแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2

ประชากร การประเมินโดยใช้กลุ่มผู้ประเมินคือ ผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 จากระยะที่ 1 มาจากการที่ผู้วิจัยกำหนดคุณลักษณะแบบเจาะจง (Purposive Selection) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 จำนวน 5 คน ได้แก่

1. ผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก ทางการบริหารการศึกษาหรือสาขาอื่นที่เกี่ยวข้องจำนวน 1 คน
2. ผู้บริหารการศึกษา ที่ปฏิบัติ มีความรู้และประสบการณ์ทำงานอย่างน้อย 5 ปี จำนวน 2 คน
3. ผู้บริหารสถานศึกษา ที่ปฏิบัติ มีความรู้และประสบการณ์ทำงานอย่างน้อย 5 ปี จำนวน 2 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินแนวทาง

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 ผู้วิจัยได้สร้างแบบประเมินโดยมีประเด็นการประเมินครอบคลุมองค์ประกอบการจัดการความรู้ ซึ่งใช้เกณฑ์ในการประเมิน 3 ด้าน คือ ด้านความเหมาะสม (propriety) ด้านความเป็นไปได้ (feasibility) ด้านความเป็นประโยชน์ (utility) โดยมีลักษณะแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) กำหนดเกณฑ์เป็น 5 ระดับ

ด้านคุณภาพของเครื่องมือ แบบประเมินแนวทางฉบับร่างถูกนำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item-Level Content Validity Index: I-CVI) ตามแนวคิดของ Rovinelli และ Hambleton (1977) ผลการตรวจสอบพบว่า ข้อคำถามทุกข้อมีค่า I-CVI เท่ากับ 1.00 แสดงว่าผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่านมีความเห็นสอดคล้องกันว่าข้อคำถามมีความเหมาะสมและมีความตรงเชิงเนื้อหาอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้

ด้านการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขอหนังสือขอความอนุเคราะห์จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ถึงกลุ่มผู้ประเมิน พร้อมประสานงานทางโทรศัพท์เพื่อนัดหมายวันเวลาในการส่งและรับแบบประเมินคืน

ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำคะแนนจากแบบประเมินมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วเทียบกับเกณฑ์การแปลผล จากนั้นนำผลที่ได้ไปอภิปรายร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Debriefing) เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย (Trustworthiness)

ผลการวิจัย

1) สภาพปัจจุบันของการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก จากผลการวิจัยพบว่าสภาพปัจจุบันของการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีแนวทางการบริหารที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรทางการศึกษาในกระบวนการบริหารจัดการ การจัดการเรียนการสอนเน้นการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตจริง ผ่านกิจกรรมที่ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ครูมีทัศนคติเชิงบวกต่อหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และโรงเรียนมีความร่วมมือจากชุมชนอย่างต่อเนื่อง อันเป็นปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมการบริหารสถานศึกษาให้เป็นระบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่เข้มแข็งและยั่งยืน

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ลำดับความต้องการจำเป็นของสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2

รายการ	สภาพปัจจุบัน (D)		แปลผล	สภาพที่พึงประสงค์ (I)		แปลผล	ความต้องการจำเป็น(PNI)	
	$\bar{x}$	SD.		$\bar{x}$	SD.		(I-D)/D	ลำดับที่
1. ด้านการบริหารจัดการศึกษา	3.32	0.89	ปานกลาง	4.63	0.54	มากที่สุด	0.396	1
2. ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน	3.66	0.82	มาก	4.42	0.68	มาก	0.207	2
3. ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	4.05	0.94	มาก	4.50	0.68	มากที่สุด	0.111	5
4. ด้านการพัฒนาบุคลากร	3.82	0.92	มาก	4.61	0.61	มากที่สุด	0.205	3
5. ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ	3.84	0.93	มาก	4.59	0.62	มากที่สุด	0.194	4
โดยรวม	3.74	0.95	มาก	4.55	0.63	มากที่สุด		

2) แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 ผลการยืนยันแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 ผลการยืนยันแนวทางและแปลผลแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 ในมุมมองของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน พบว่า 1) ด้านการบริหารจัดการศึกษา มีแนวทางการบริหาร จำนวน 5 แนวทาง 2) ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน มีแนวทางการบริหาร จำนวน 5 แนวทาง 3) ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีแนวทางการบริหาร จำนวน 5 แนวทาง 4) ด้านการพัฒนาบุคลากร แนวทางการบริหารา จำนวน 5 แนวทาง และ 5) ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ แนวทางการบริหาร จำนวน 5 แนวทาง

3) ผลการประเมินแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 โดยใช้แบบประเมินแนวทางเพื่อการวิจัยในด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ และด้านความเป็นประโยชน์ของแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 ในมุมมองของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย ผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 และนักวิชาการผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกทางการบริหารการศึกษาหรือสาขาอื่นที่เกี่ยวข้อง พบว่า ผลการประเมินแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดและเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเป็นประโยชน์และด้านความถูกต้องอยู่ในระดับมากที่สุด

ตารางที่ 2 ผลการประเมินด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ ของแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2

รายการ	ความเหมาะสม		แปลผล	ความเป็นไปได้		แปลผล	ความเป็นประโยชน์		แปลผล
	$\bar{x}$	S.D.		$\bar{x}$	S.D.		$\bar{x}$	S.D.	
1.ด้านการบริหารจัดการศึกษา	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
2.ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
3.ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
4.ด้านการพัฒนาบุคลากร	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
5.ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด

อภิปรายผล

1) สภาพปัจจุบันของการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก จากผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีแนวทางการบริหารที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรทางการศึกษาในกระบวนการบริหารจัดการ การจัดการเรียนการสอนเน้นการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตจริง ผ่านกิจกรรมที่ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ครูมีทัศนคติเชิงบวกต่อหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และโรงเรียนมีความร่วมมือจากชุมชนอย่างต่อเนื่อง อันเป็นปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมการบริหารสถานศึกษาให้เป็นระบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่เข้มแข็งและยั่งยืนผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาโดย ทรงศักดิ์ โฉมเฉลา (2557) ซึ่งพบว่า สภาพการจัดการเรียนรู้และการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 อยู่ในระดับมากทั้งในภาพรวมและรายด้าน โดยแสดงให้เห็นถึงแนวโน้มเดียวกันว่า แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำไปปรับใช้ในระบบการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และส่งผลต่อพฤติกรรมของผู้เรียนและแนวทางการบริหารของสถานศึกษาในทางที่ดีขึ้น นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัตนา หลวงกลาง (2558) ที่ศึกษาการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 โดยพบว่า สภาพการดำเนินงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะ ด้านการพัฒนาบุคลากร ซึ่งมีการปฏิบัติมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และ ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ขณะที่ ด้านการ

บริหารจัดการสถานศึกษา เป็นด้านที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุด ปัญหาในการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมอยู่ในระดับน้อย แต่ด้านที่มีปัญหาสูงสุดยังคงเป็น การบริหารจัดการสถานศึกษา ขณะที่ ด้านการพัฒนาบุคลากร เป็นด้านที่มีปัญหาน้อยที่สุด งานวิจัยยังเสนอ แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไว้อย่างเป็นระบบใน 4 ด้าน ได้แก่ การบริหารจัดการสถานศึกษา การพัฒนาหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การพัฒนาบุคลากร โดยแต่ละแนวทางประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ หลักการ จุดมุ่งหมาย การจัดองค์การ โครงการ/กิจกรรม การดำเนินการ ตัวชี้วัดความสำเร็จ การนำแนวทางไปใช้ และเงื่อนไขของความสำเร็จ ซึ่งสามารถนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนาโรงเรียนให้มีความยั่งยืนตามแนวทางของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม กล่าวโดยสรุป การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 มีการดำเนินงานที่เข้มแข็งในหลายด้าน โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของครู ชุมชน และการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทชีวิตจริงของผู้เรียน อย่างไรก็ตาม ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษายังเป็นมิติที่ต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การขับเคลื่อนแนวทางตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงบรรลุผลอย่างยั่งยืนในระยะยาว

2) แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 ผลการยืนยันแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 ผลการยืนยันแนวทางและแปลผลแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 ในมุมมองของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน พบว่า 1) ด้านการบริหารจัดการศึกษา มีแนวทางการบริหาร จำนวน 5 แนวทาง 2) ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน มีแนวทางการบริหาร จำนวน 5 แนวทาง 3) ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีแนวทางการบริหาร จำนวน 5 แนวทาง 4) ด้านการพัฒนาบุคลากร มีแนวทางการบริหาร จำนวน 5 แนวทาง และ 5) ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ มีแนวทางการบริหาร จำนวน 5 แนวทาง โดยผู้ทรงคุณวุฒิยืนยันผลให้ใช้ได้ทุกแนวทาง คิดเป็นร้อยละ 100.00 ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Fullan (2001) ที่กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาจะเกิดขึ้นได้อย่างยั่งยืนเมื่อมีความชัดเจนของแนวทาง และได้รับการยอมรับจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกระดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิรัญญา พันธุศิริ และ จิรวัฒน์ วรุณโรจน์ (2564) การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นและแนวทางในการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 19 วิธีการดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่1 การศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต19 จำนวน 319 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตรประมาณค่า 5 ระดับสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ ดัชนีความต้องการจำเป็น ขั้นที่ 2 การศึกษาแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษาที่มีแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ จำนวน 3 โรงเรียน รวมทั้งหมด 9 คนเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์และวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1. ความต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต19โดยเรียงตามลำดับความสำคัญจากมาก

ไปน้อยคือด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน 2.แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 19 ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา มีแนวทางการบริหาร จำนวน 8ข้อ 2) ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน มีแนวทางการบริหาร จำนวน 8 ข้อ 3) ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีแนวทางการบริหาร จำนวน 7 ข้อ 4) ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา มีแนวทางการบริหารจำนวน 9ข้อ5) ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ มีแนวทางการบริหาร จำนวน 7 ข้อ

3) ผลการประเมินแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 โดยใช้แบบประเมินแนวทางเพื่อการวิจัยในด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ และด้านความเป็นประโยชน์ของแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 ในมุมมองของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย ผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 และนักวิชาการผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกทางการบริหารการศึกษาหรือสาขาอื่นที่เกี่ยวข้อง พบว่า ผลการประเมินแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดและเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเป็นประโยชน์และด้านความถูกต้องอยู่ในระดับมากที่สุด ผลที่ได้สอดคล้องกับแนวคิดของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ซึ่งทรงมีพระราชดำริเกี่ยวกับ "ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง" โดยเน้นให้ทุกภาคส่วนของสังคมยึดหลัก “พอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันในตัว” พร้อมด้วยเงื่อนไข “ความรู้และคุณธรรม” เป็นแนวทางในการดำรงชีวิตและการบริหารจัดการ ซึ่งหากนำมาประยุกต์ใช้กับการบริหารสถานศึกษา จะช่วยส่งเสริมให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืนในระบบการศึกษาไทยการที่แนวทางการบริหารสถานศึกษาได้รับการประเมินว่า "เหมาะสม" มากที่สุด สะท้อนว่า แนวทางดังกล่าวมีความสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งตรงกับงานวิจัยของ ชลธิชา ร่มโพธิ์รี (2561) ที่พบว่า การบริหารตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงต้องเริ่มจากความเข้าใจบริบทท้องถิ่น เพื่อให้สามารถกำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติที่สอดคล้องกับสภาพจริงของชุมชน ในด้าน "ความเป็นไปได้" ที่อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับแนวคิดของ Mintzberg (1979) ที่กล่าวถึงการบริหารแบบยืดหยุ่น (Flexible Management) ที่เน้นการวางแผนและการดำเนินการที่สามารถปรับตัวให้เข้ากับข้อจำกัดและทรัพยากรที่มีอยู่ ซึ่งตรงกับแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงที่ไม่เน้นความฟุ่มเฟือย แต่ให้ความสำคัญกับการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ด้าน "ความเป็นประโยชน์" พบว่า แนวทางนี้ช่วยพัฒนาโรงเรียนและผู้เรียนได้จริง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วริศายศวี โพธิ์หอม (2565) ทำวิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานวิชาการโดยน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้มีอยู่ในระดับมากเกือบทุกด้าน แต่ยังมีบางด้านที่ต้องพัฒนาเพิ่มเติม โดยเฉพาะการบูรณาการหลักปรัชญาในหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเป็นประเด็นที่ควรได้รับการส่งเสริมเพื่อสร้างคุณลักษณะผู้เรียนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงอย่างยั่งยืน ตรงกับแนวคิดของ Blumberg and Greenfield (1986) ที่เน้นว่า การบริหารสถานศึกษาควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของคุณธรรม จริยธรรม และการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้อำนวยการโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 ควรนำแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการบริหารจัดการศึกษา ซึ่งมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด ไปจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา โดยกำหนดโครงการหรือกิจกรรมที่สอดแทรกหลักความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน ลงในทุกกระบวนการบริหารอย่างชัดเจน พร้อมมอบหมายผู้รับผิดชอบและกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จที่วัดได้จริงในแต่ละภาคเรียน

1.2 ผู้อำนวยการโรงเรียนควรนำแนวทาง ด้านการพัฒนาบุคลากร ไปจัดทำแผนพัฒนาครูและบุคลากรรายบุคคล (Individual Development Plan) โดยส่งเสริมให้ครูเข้ารับการอบรม ศึกษาดูงาน หรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสถานศึกษาที่มีแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศด้านเศรษฐกิจพอเพียงอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง และนำความรู้ที่ได้มาขยายผลสู่เพื่อนครูผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ภายในโรงเรียน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเชิงทดลองหรือวิจัยปฏิบัติการ เพื่อทดสอบประสิทธิผลของแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง 25 แนวทาง โดยนำไปใช้จริงในโรงเรียนนำร่องสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 อย่างน้อย 1 ปีการศึกษา แล้วประเมินผลที่เกิดขึ้นต่อคุณภาพผู้เรียน ครู และการบริหารสถานศึกษาในเชิงเปรียบเทียบก่อนและหลังการใช้แนวทาง

2.2 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา ด้านการบริหารจัดการศึกษา ซึ่งเป็นด้านที่มีค่าความต้องการจำเป็นสูงสุดและเป็นด้านที่มีสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาเชิงลึกจากสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จ นำไปสู่การพัฒนารูปแบบการบริหารที่สามารถเผยแพร่เป็นแนวปฏิบัติที่ดีในระดับเขตพื้นที่ต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

ผลการวิจัยก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ในลักษณะรูปแบบแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 ซึ่งเป็นแนวทางที่ผ่านกระบวนการยืนยันและประเมินคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมการบริหารสถานศึกษา 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการศึกษา ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ

เอกสารอ้างอิง

ชลธิชา ร่มโพธิ์รี. (2561). *การบริหารเชิงกลยุทธ์กับการจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9* [การศึกษาค้นคว้าอิสระ, มหาวิทยาลัยศิลปากร]. http://ithesis-ir.su.ac.th/dspace/bitstream/123456789/2292/1/58252207.pdf

ทรงศักดิ์ โฉมเฉลา. (2557). *การศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้และบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26* [วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม]. https://fulltext.rmu.ac.th/fulltext/2557/109447/chapter5.pdf

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 10). สุวีริยาสาส์น.

บุญมี ดอนขวา. (2560). แนวทางการพัฒนาบุคลากรเพื่อการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา. *วารสารวิชาการบริหารการศึกษา, 8*(2), 45–58.

บุญศรี มาดี. (2559). การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา. *วารสารการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน, 12*(3), 45–60.

พิรัญญา พันธุศิริ และจิรวัฒน์ วรุณโรจน์. (2564). แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาขอนแก่น, 8*(3), 287–298.

รัตนา หลวงกลาง. (2558). *แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2* [วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม].

วรรณภา ดาวรรณ. (2559). ความท้าทายในการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา. *วารสารวิชาการศึกษาที่ยั่งยืน, 5*(2), 33–45.

วริศายศวี โพธิ์หอม. (2565). *การบริหารงานวิชาการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ* [การศึกษาค้นคว้าอิสระ, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช]. https://ir.stou.ac.th/bitstream/123456789/4535/1/fulltext_156803.pdf

สมชาย วรกิจเกษมสกุล. (2556). *ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. อักษรศิลป์การพิมพ์.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). *การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา*. กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550–2554)*. สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง: แนวทางสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน*.

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอุดรธานี. (2567). *ข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษา ปีการศึกษา 2567*. สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอุดรธานี.

สุธรรม ธรรมทัศนานนท์. (2554). *การบริหารการศึกษา: การพัฒนาคุณภาพบุคคลในระบบการศึกษา*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย.

สุวิมล ว่องวาณิช. (2542). *การสังเคราะห์เทคนิคที่ใช้ในการประเมินความต้องการจำเป็นในวิทยานิพนธ์ของนิสิตคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*. ภาควิชาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Blumberg, A., & Greenfield, W. (1986). *The effective principal: Perspectives on school leadership* (2nd ed.). Allyn and Bacon.

Creswell, J. W., & Plano Clark, V. L. (2018). *Designing and conducting mixed methods research* (3rd ed.). SAGE.

Fullan, M. (2001). *Leading in a culture of change*. Jossey-Bass.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement, 30*(3), 607–610. https://doi.org/10.1177/001316447003000308

Mintzberg, H. (1979). An emerging strategy of “direct” research. *Administrative Science Quarterly, 24*(4), 582–589. https://doi.org/10.2307/2392364

Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K. (1977). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. *Tijdschrift voor Onderwijsresearch, 2*, 49–60.